

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. május 16.

SZOCIÁLIS ISMERETEK

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató a vizsgázók teljesítményének értékeléséhez
(az értékelő tanárok részére)

A javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válaszokra kizárólag a megadott pontszámok adhatók.

A megadott pontszámok további bontása csak ott lehetséges, ahol erre külön utalás van. Az így kialakult pontszámok csak egész pontok lehetnek. 0,5 pont végződés esetén felfelé kell kerekíteni.

A javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de tartalmában azonos, egyéb helyes megoldás is elfogadható a négyszögben található ponthatáron belül, a csillaggal (*) jelölt kérdéseknél.

A pontszámot a matematika szabályai szerint egész számra kerekítve kell beírni (pl.: 23,33 pont kerekítve 23 pont, 23,5 pont vagy 23,66 pont kerekítve 24 pont, egész szám esetén nincs teendő).

1. Nevezze meg a táblázatban az alábbi idézetek szerzőinek irányzatát, elméletét!

A) „...hiszen ha a gyermek önmagában is méltó a figyelemre, vizsgálatát még érdekesebbé teszi, hogy a gyermek legalább annyira, sőt sokkal inkább magyarázza a felnőttet, mint amennyire a felnőtt a gyermeket, mert bár a felnőtt a nevelés során közvetíti a társadalmiságot a gyermek számára, minden felnőtt, az is, aki szülővé vált, kezdetben gyermek volt, a történelem előtti időkben éppúgy, mint ma” (Jean Piaget – Bärbel Inhelder: Gyermeklélektan)

B) „A zenésznek zenélnie, a művésznek festenie, a költőnek írnia kell, ha véglegesen boldog akar lenni. Amit az ember tud, azzá kell lennie.” (Abraham Maslow: Motiváció, személyiség)

C) „Sohasem vagyunk olyan védtelenek a szenvedéssel szemben, mint amikor szeretünk valakit, sosem vagyunk olyan gyámoltalanul boldogtalanok, mint mikor elvesztettük szeretetünk tárgyát vagy az ő szeretetét.” (Sigmund Freud: Rossz közérzet a kultúrában)

az idézet szerzője	elmélete
A) Piaget	kognitív fejlődéselmélet
B) Maslow	humanisztikus elmélet
C) Freud	pszichoanalitikus elmélet

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

2. *Sorolja fel azokat az alapvető szociális szerepeket, amelyek minden kultúrában léteznek!

- **nemi**
- **életkori**
- **foglalkozási**
- **családi szerep**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

3. *Ismertesse az alábbi fogalmakat!

Elhárító mechanizmusok: Tudattalan lelki működések. Funkciójuk megakadályozni az „én”-t személyesen negatívan érintő, az önértékelést fenyegető, szorongáshoz, stresszhez vezető felismeréseket. A valóságot meghamisítva csökkentik a szorongást.

Projekció: A saját elfogadhatatlan tudattartalmak „átruházása”, kivetítése valaki másra, akit aztán hibáztatni lehet.

Elaboráció: Fejlett elhárító mechanizmus. Ezt használva az egyén kidolgozza, kimunkálja magából a fájdalmat, kínjait. Elsősorban kreatív emberek művészek, írók, festők munkássága.

Helyes válaszonként két-két pont, összesen hat pont adható.

4. *Mi az egyenlőség szociálpolitikai értelemben?

Az egyik szociálpolitikai érték, mint a (társadalmi) javak szétosztásának egyik lehetséges megnyilvánulása.

A helyes válaszáért két pont adható.

5. *Jellemezze a szociálpolitika gazdaságpolitikához fűződő viszonyát, összefüggését!

Írjon öt megállapítást!

- **Egymásra vannak utalva.**
- **A szociálpolitika forrásai a gazdaságból származnak.**
- **A szociálpolitika segítheti a humán erőforrások fejlesztését, a társadalmi feszültségek csökkentését, így hozzájárulhat a gazdaság hatékonyságának növeléséhez.**
- **A két szakág ellentmondásba is kerülhet egymással.**
- **A szociálpolitika – a működéséhez szükséges adó és járulékelvonások révén – sértheti a piac szereplőit vagy a piac egészének működését.**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

6. Húzza alá a családnak azt a két funkcióját, amelynek szerepe jelentősen csökkent a családon belül a modern termelési egységek megjelenésével!

termelési funkció, fogyasztási funkció, reprodukciós funkció,
a gyermekek szocializációja, a felnőttek pszichés védelme

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen két pont adható.

7. *Soroljon fel a mozaikcsalád speciális jellemzőiből négyet!

- **A mozaikcsalád legelterjedtebb olyan válás utáni családforma, amely mindkét nemi és szülői mintát biztosítja a gyermekek számára, ezek közül az egyik vér szerinti szülő.**
- **Nincs minden családtag között vérségi kapcsolat.**
- **A házaspár és a szülőpár (legalább a gyerekek egy részénél) nem azonos.**
- **A szülő-gyerek kapcsolat megelőzi a párkapcsolatot, s a családnak viszonylag fiatal a közös története.**
- **A családtagok egy része a korábbi kapcsolat megromlása miatt már átesett egy családi krízisen (pl. váláson).**
- **Kevésbé egyértelmű a családtagok számára, hogy ki tartozik a családba (pl. a férj számára a saját, ex-feleségénél élő gyermeke is családtag, míg a feleség számára nem).**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

8. * Soroljon fel a különböző hatalmi ágakhoz tartozó intézmények típusai közül négyet!

- **Országgyűlés**
- **Kormány**
- **Bíróságok**
- **Ügyészségek**
- **Alkotmánybíróság**
- **Állami Számvevőszék**
- **Országgyűlési biztos**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

9. Válassza ki és húzza alá az életstílus fogalmához nem kapcsolódó ismérvet!

- A tevékenységekkel kapcsolatos ízlésvilág tükröződése.
- A tevékenységben megnyilvánuló preferenciák.
- Az egyén szabadidejében töltött tevékenységei.
- **A mindennapi szükségletek kielégítése érdekében végzett tevékenységek.**

A helyes válaszért két pont adható.

10. *Milyen jelek alapján gondolhat arra, hogy ellátottjának láb vagy körömgombája van?

Ismertessen ezek közül négyet!

- **Berepedezett bőr a lábujjak között**
- **Bőrkeményedés**
- **Viszketés**
- **Bőrpír**
- **Köröm elszíneződése**
- **Köröm megkeményedése, elvékonyodása vagy töredezése**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

11. *Ismeresse a társadalompolitika feladatait a fogyatékkal élőkkel kapcsolatban!

Soroljon fel négyet!

- **A fogyatékkal élők kiszolgáltatottságának, másoktól való függésének csökkentése.**
- **Önrendelkezésük, önbizalmuk, függetlenségük erősítése.**
- **Speciális eszközökkel, segédeszközökkel legyenek képesek életfunkcióik ellátására.**
- **Esélyegyenlőség biztosítása.**
- **A társadalom elfogadó szemléletét erősítve az egyén is képes legyen önmaga állapotának elfogadására.**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

12. *Soroljon fel négy-négy érzelemfajtát! Írja a megfelelő melyre!

Alapérzelem	Magasabb rendű, szintű tanult érzelem
– öröm, bánat	– csodálkozás, lelkesedés, büszkeség
– félelem, undor	– felfedezés, kételkedés, büntudat, szégyen
– düh	– szeretet, szerelem, féltékenység
– meglepődés	– művészeti alkotások látása

Helyes válaszonként 0,5 pont, oszloponként két pont, összesen négy pont adható.

13. A stressz folyamata négy elemet mindig tartalmaz. Ismertesse ezeket!

- Stresszor – esemény, helyzet –, ami **előidézi** a folyamat beindulását.
- Az egyén helyzetekre **vonatkozó értékelése**, ami minősíti a történet.
- **Megküzdési folyamat.**
- **A folyamat eredménye, amit előidézett a stressz a személyiségben.**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

14. Párosítsa össze a szakkifejezések számait a magyarázat betűjelzésével!

- 1 Eufória
- 2 Konfabuláció
- 3 Altruizmus
- 4 Ambivalencia
- 5 Apátia

- A Közöny, érdektelenség
- B Önzetlen, áldozatkész
- C Fokozott jókedv
- D Ellentétes érzelmek egyidejű megnyilvánulása
- E Kóros meseszövés

1.:C 2.:E 3.:B 4.:D 5.:A

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

15. Ismertesse az Erikson személyiségelmélete szerinti életkori szakaszokat!

- **csecsemőkor**
- **kisgyermekkor**
- **óvodáskor**
- **kisiskoláskor**
- **serdülőkor**
- **fiatal felnőttkor**
- **felnőttkor**
- **időskor**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen nyolc pont adható.

16. A definíciók alapján nevezze meg a hozzájuk tartozó fogalmakat!

A társadalomban élő egyének és családok elrendeződése nagy egységekbe.

társadalmi struktúra

A foglalkozás, az iskolai végzettség, a lakóhely, a jövedelem nagysága stb. alapján definiált társadalmi kategóriákat nevezzük így.

társadalmi réteg

A társadalmi hierarchia csúcsán elhelyezkedő kis létszámú csoport.

(társadalmi) elit

Az egyén által a társadalomban és a társadalom intézményeiben elfoglalt pozíciója.

státusz

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

17. *Ismertessen az időskori foglalkoztatás mentális szerepei közül négyet!

- **segíti a társas kapcsolatok kialakítását**
- **a siker, az eredmény erősíti az önbizalmat**
- **unalom elűzése**
- **depresszió oldása**
- **segíti az ünnepek megünneplését, jó hangulatot teremt**
- **szórakoztat**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

18. Húzza alá azokat az állításokat, amelyek a nonprofit szervezetekre igazak!

profitorientáltak valamilyen közérdekű cél elérése a banki szektor részei
közfeladat ellátását is szolgálhatják költségeik fedezetét több forrásból szerezhetik meg
a piaci szektor részei esetleges nyereségüket visszaforgatják a szolgáltatásba
az üzleti szektor részei

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

19. *Egészítse ki a következő mondatokat!

A **szükséglet** az emberi élet anyagi és kulturális feltételeinek biztosításhoz szükséges javak és szolgáltatások iránti hiányérzet.

Jellemzője, hogy **szubjektív**, dinamikusan változik, nemtől, **életkortól**, földrajzi helyzettől, a technikai és a **társadalmi** fejlettségtől, kultúrától függ és differenciálódik.

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

20. A gyermekvédelmi törvény módosítása alapján a kisgyermek napközbeni ellátási formáiban a klasszikus bölcsőde mellett új ellátási formák jelentek meg.

Sorolja fel ezeket!

- **mini bölcsőde**
- **munkahelyi bölcsőde**
- **családi bölcsőde**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

21. *Soroljon fel a terhesség kellemetlen velejárói közül ötöt!

- **reggeli rosszullét**
- **gyakori vizelési inger**
- **székrekedés**
- **viszketés**
- **mellek megnagyobbodása**
- **fáradékonyság**
- **szagérzékenység**

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

22. A táblázatban jelölje, hogy az állítások igazak vagy hamisak!

Írjon I jelet az igaz, H jelet a hamis állítások mellé!

Állítás	Igaz/Hamis
A házi segítségnyújtás meghatározó dokumentuma a tevékenységnapló.	I
Orrvérző ember esetén első teendő leültetni a sérültet és fejét hátra hajtani.	H
A vérnyomás nem függ a testhelyzettől, a napszaktól, az érzelmi állapottól, a fizikai aktivitástól.	H
A pulzus tapintásával adatot nyerünk a vérnyomásról, a napi gyakorlatban 50-60/perc és 120/perc közötti érték tekinthető normálisnak.	I
Egyszemélyes segítségnyújtás esetén újraélesztésre meg kell várni a mentőket.	H
Az idősek otthonába történő bekerülés alapja a napi négy órát meghaladó gondozási szükséglet.	H

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen hat pont adható.

23. *Soroljon fel a segítő beszélgetés pozitív és negatív jellemzőiből négyet-négyet!

A pozitívan viselkedő segítő személy:

- meghallgat, engedi szabadon beszélni a klienst
- együttérzését kifejezésre juttatja
- megértést, biztonságot sugároz
- jelzi a segítség szándékát
- nyugodt, türelmes

A negatívan viselkedő segítő személy:

- sürget
- befolyásoló
- kérdésekkel ostromló
- moralizáló
- ingerült

Helyes válaszonként 0,5 pont, csoportonként két pont, összesen négy pont adható.

24. 2011. februárjában hajléktalan emberek által kitöltött kérdőív

	Neme	Köz- terület	Éjjeli mene- dék hely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	férfi	1440	763	579	344	3126
	nő	328	187	168	84	767
	együtt	1768	950	747	428	3893
Budapest	férfi	869	647	655	364	2535
	nő	298	100	276	47	721
	együtt	1167	748	931	411	3257

file:///C:/Users/user/Downloads/valtozo_es_valtozatlan_otthonnal_9.pdf 10.olal

*Értelmezze a hajléktalanságra vonatkozó táblázatot! Írjon öt megállapítást!

- **A vidéki városokban (3893 fő) a budapestieknél több hajléktalan ember töltötte ki a kérdőívet.**
- **A válaszadók négy nagyobb csoportját különböztették meg a kérdezéskori lakhatási mód (helyszín) függvényében: közterületen lakik (fedél nélküli), ingyenes éjjeli menedékhelyen, fizetős átmeneti szállón vagy egyéb, speciális hajléktalan szállón (rehabilitációs otthonban, lábadozón) lakik-e.**
- **Lényeges eltérés, hogy a vidéki városokban élő hajléktalan emberek közel fele fedél nélküli, közterületen tölti éjszakáit.**
- **Vidéken többen laknak éjjeli menedékhelyeken, mint fizetős szállón.**
- **Budapesten a többség valamilyen hajléktalan szálláson válaszolt a kérdésekre, s közülük is többen fizetős átmeneti szállón lakók, mint ingyenes éjjeli menedékhelyen élők.**
- **A budapesti hajléktalanok között a nők aránya kicsit magasabb a vidékinél.**
- **A válaszadó 721 budapesti hajléktalan nő közül 298 fedél nélkül él.**

A helyes megállapításokért egy-egy pont, összesen öt pont adható.